

SPIS TREŚCI

Wykaz skrótów	XI
Wykaz literatury	XIII
Przedmowa do wydania Piątego	XV
Rozdział I. Zagadnienia wprowadzające	1
§ 1. Prawo rodzinne i prawo opiekuńcze w systemie prawa	3
I. Pojęcie prawa rodzinnego	3
II. Prawo opiekuńcze	4
III. Prawo rodzinne a prawo dotyczące rodziny	5
§ 2. Źródła prawa rodzinnego i prawa dotyczącego rodziny	6
I. Konstytucja RP	6
II. Kodeks rodzinny i opiekuńczy	7
III. Źródła prawa dotyczącego rodziny	10
1. Ważniejsze ratyfikowane umowy międzynarodowe	10
2. Ważniejsze ustawy	14
§ 3. Podstawowe pojęcia dotyczące rodziny	17
I. Rodzina	17
II. Małżeństwo	19
III. Dziecko	19
IV. Pokrewieństwo	21
V. Powinowactwo	22
§ 4. Zasady prawa rodzinnego	24
§ 5. Stan cywilny	28
§ 6. Sądy rodzinne i inne instytucje powołane do ochrony rodziny	30
I. Sądy rodzinne	30
II. Prokuratura	32
III. Rzecznik Praw Obywatelskich	32
IV. Rzecznik Praw Dziecka	33
V. Organy pomocy społecznej	34
VI. Organizacje pozarządowe, Kościół katolicki oraz inne kościoły i związki wyznaniowe	34
Rozdział II. Małżeństwo	36
§ 7. Pojęcie i funkcja społeczna małżeństwa	37
§ 8. Zasady prawa małżeńskiego	38
I. Wstęp	38

II. Zasada monogamii	38
III. Zasada równouprawnienia małżonków	39
IV. Zasada świeckości małżeństwa	40
V. Zasada trwałości związku małżeńskiego	40
§ 9. Standardy międzynarodowe prawa małżeńskiego	40
§ 10. Małżeństwo a inne formy trwałego pożycia	41
I. Konkubinat	41
II. Związki homoseksualne	43
§ 11. Zawarcie związku małżeńskiego	43
I. Przesłanki zawarcia małżeństwa	43
II. Przesłanki unieważnienia zawartego związku małżeńskiego	46
1. Uwaga wstępna	46
2. Przeszkody małżeńskie	47
2.1. Wstęp	47
2.2. Brak wymaganego wieku	47
2.3. Ubezważnienie całkowite	48
2.4. Choroba psychiczna lub niedorozwój umysłowy	48
2.5. Zakaz wielożeństwa	50
2.6. Zbyt bliskie pokrewieństwo	51
2.7. Powinowactwo w linii prostej	52
2.8. Więź adopcyjna	53
3. Inne podstawy unieważnienia małżeństwa	53
4. Unieważnienie małżeństwa – informacje proceduralne	54
III. Forma zawarcia małżeństwa	55
1. Zawarcie małżeństwa przed kierownikiem USC	55
2. Wyznaniowa forma zawarcia małżeństwa	56
§ 12. Prawa i obowiązki małżonków	60
I. Uwaga wstępna	60
II. Wspólne pożycie małżonków	60
III. Obowiązek wzajemnej pomocy	61
IV. Obowiązek współdziałania dla dobra rodziny	61
V. Ustrój podstawowy stosunków majątkowych małżonków	64
VI. Wzajemna reprezentacja małżonków	64
§ 13. Nazwisko małżonków	65
§ 14. Małżeńskie ustroje majątkowe	67
I. Wstęp	68
II. Standardy międzynarodowe	70
III. Ustawowy ustrój majątkowy	71
1. Wprowadzenie	71
2. Składniki majątku wspólnego małżonków (art. 31 KRO)	72
3. Składniki majątków osobistych małżonków (art. 33 KRO)	74
4. Zarząd majątkiem wspólnym	76
4.1. Pojęcie zarządu i równouprawnienie małżonków w jego sprawowaniu	76
4.2. Sprzeciw współmałżonka	77
4.3. Czynności prawne, do dokonania których potrzebna jest zgoda współmałżonka	78

4.4. Czynności prawne określone w art. 37 KRO, a ochrona osób trzecich	79
4.5. Zarząd majątkiem wspólnym małżonków przed nowelizacją Kodeksu rodzinnego i opiekuńczego z 17.6.2004 r. (kwestie wybrane)	81
4.6. Zgoda sądu na dokonanie czynności prawnej dotyczącej zarządu majątkiem wspólnym	83
4.7. Pozbawienie małżonka prawa do samodzielnego zarządu majątkiem wspólnym	83
5. Odpowiedzialność małżonków za zobowiązania	84
6. Przesunięcia składników między majątkami	86
7. Ustanie ustroju małżeńskiej wspólności majątkowej i ustrój przymusowy	87
8. Skutki ustania ustroju małżeńskiej wspólności majątkowej	90
IV. Umowne ustroje majątkowe	91
§ 15. Ustanie małżeństwa – uwagi ogólne	95
I. Sposoby ustania małżeństwa	96
II. Zasada trwałości małżeństwa	96
1. Trwałość a nierozzerwalność	96
2. Podstawy prawne zasady trwałości małżeństwa	97
III. Rozwód i separacja – standardy międzynarodowe	98
§ 16. Rozwód	99
I. Zagadnienia wstępne	99
II. Przesłanki materialnoprawne rozwodu	101
1. Rozkład pożycia małżeńskiego	101
2. Przesłanki wyłączające rozwód	103
2.1. Wstęp	103
2.2. Rozwód a zagrożenie dobra dziecka	104
2.3. Sprzeczność rozwodu z zasadami współżycia społecznego	105
2.4. Żądanie rozwodu przez małżonka wyłącznie winnego rozkładu pożycia	105
III. Skutki prawne rozwodu	107
1. Uwaga wstępna	107
2. Wina rozkładu pożycia	108
3. Władza rodzicielska po rozwodzie	110
4. Kontakty z dzieckiem po rozwodzie	111
5. Dostarczanie środków utrzymania	112
6. Korzystanie ze wspólnego mieszkania po rozwodzie	114
7. Podział majątku wspólnego	115
8. Uwagi końcowe.....	116
IV. Postępowanie sądowe w sprawach o rozwód – wybrane informacje	116
§ 17. Separacja	118
I. Funkcja społeczna	118
II. Przesłanki orzeczenia separacji	119
III. Skutki separacji	119
IV. Wybrane informacje proceduralne	120
V. Zniesienie separacji	121

Rozdział III. Rodzice – dzieci	122
§ 18. Pochodzenie dziecka	122
I. Funkcja społeczna i międzynarodowe standardy prawne	123
II. Ustalenie i zaprzeczenie macierzyństwa	124
III. Ustalenie ojcostwa	126
1. Wstęp	126
2. Pochodzenie dziecka urodzonego przez kobietę zamężną – domniemanie i zaprzeczenie ojcostwa męża matki	126
3. Pochodzenie dziecka urodzonego przez kobietę niezamężną	129
3.1. Uwaga wstępna	129
3.2. Uznanie ojcostwa	130
3.2.1. Uznanie ojcostwa w świetle przepisów Kodeksu rodzinnego i opiekuńczego sprzed nowelizacji z 6.11.2008 r. – podstawowe informacje	130
3.2.2. Uznanie ojcostwa – charakter prawny	131
3.3. Sądowe ustalenie ojcostwa	134
3.3.1. Domniemanie ojcostwa z art. 85 KRO	134
3.3.2. Wyrok w sprawie o ustalenie ojcostwa	136
4. Dowody powoływane w sprawach sądowych o ustalenie i zaprzeczenie ojcostwa	137
5. Dylematy związane ze sztucznym wspieraniem ludzkiej prokreacji	138
§ 19. Pozycja rodziców względem dziecka w świetle standardów międzynarodowych i Konstytucji RP	140
§ 20. Władza rodzicielska	143
I. Uwaga terminologiczna	143
II. Charakter prawny władzy rodzicielskiej	144
III. Powstanie i wygaśnięcie władzy rodzicielskiej	146
IV. Treść i sprawowanie władzy rodzicielskiej	147
1. Piecza nad osobą dziecka	147
2. Piecza nad majątkiem dziecka	150
3. Reprezentacja ustawowa dziecka	152
§ 21. Ingerencje sądu w sferę władzy rodzicielskiej	153
I. Uwaga wstępna	153
II. Zawieszenie władzy rodzicielskiej	153
III. Ograniczenia władzy rodzicielskiej	154
IV. Pozbawienie władzy rodzicielskiej	156
V. Pozbawienie a ograniczenia władzy rodzicielskiej związane z umieszczeniem dziecka poza rodziną	157
§ 22. Piecza zastępcza	160
I. Uwaga wstępna	160
II. Pojęcie pieczy zastępczej	161
III. Piecza zastępcza – standardy międzynarodowe	162
IV. Funkcja społeczna instytucji pieczy zastępczej	164
V. Formy pieczy zastępczej i specyfika ich funkcjonowania	166
1. Uwaga wstępna	166
2. Rodzinne formy pieczy zastępczej	166
3. Rodziny zastępcze a przysposobienie	167
4. Instytucjonalne formy pieczy zastępczej	169

VI. Osoby pełniące funkcję rodziny zastępczej lub prowadzące rodzinny dom dziecka	172
VII. Ocena zasadności pobytu dziecka w pieczy zastępczej i ocena funkcjonowania rodzinnych form tej pieczy	173
VIII. Sprawowanie pieczy nad dzieckiem umieszczonym w pieczy zastępczej	174
IX. Wsparcie socjalne dla wychowanków pieczy zastępczej	177
1. Świadczenia na pokrycie kosztów utrzymania wychowanków rodzinnych form pieczy	177
2. Pomoc dla osób usamodzielnianych	178
§ 23. Postępowanie w sprawach z zakresu władzy rodzicielskiej i pieczy zastępczej – wybrane zagadnienia	180
I. Uwaga wstępna	180
II. Pozycja prawna dziecka w sprawach dotyczących ingerencji w sferę władzy rodzicielskiej	180
III. Umieszczanie dzieci w pieczy zastępczej – wybrane aspekty proceduralne	183
IV. Postępowanie o odebranie dziecka podlegającego władzy rodzicielskiej lub opiece	184
§ 24. Kontakty rodziców i osób bliskich z dzieckiem	185
I. Wzajemne kontakty dziecka z rodzicami i osobami bliskimi jako prawo człowieka	185
II. Spory dotyczące kontaktów z dzieckiem	186
III. Kontakty z innymi osobami niż rodzice i kontakty z dzieckiem umieszczonym w pieczy zastępczej	188
IV. Egzekwowanie orzeczeń dotyczących kontaktów z dzieckiem	189
§ 25. Imię i nazwisko dziecka	190
§ 26. Przyniesienie (adopcja)	193
I. Pojęcie i funkcja przyniesienia	193
II. Przyniesienie w świetle standardów międzynarodowych	197
III. Przesłanki ustanowienia przyniesienia	197
1. Dobro przyniesianego	197
2. Przesłanki dotyczące stron stosunku przyniesienia	198
2.1. Wstęp	198
2.2. Przyniesiany	199
2.3. Przyniesiający	200
3. Zgoda na przyniesienie	200
3.1. Charakterystyka prawna zgody na przyniesienie	200
3.2. Zgoda przyniesianego	201
3.3. Zgoda współmałżonka osoby przyniesiającej	202
3.4. Zgoda rodziców przyniesianego dziecka lub jego opiekuna ..	202
IV. Dodatkowe przesłanki ustanowienia adopcji związanej z przeniesieniem dziecka za granicę	204
V. Rodzaje przyniesień	205
1. Przyniesienie niepełne	205
2. Przyniesienie pełne	207
3. Przyniesienie całkowite (nierozzerwalne, blankietowe)	209
VI. Rozwiązanie adopcji	210

1. Uwagi wstępne	210
2. „Ważne powody” rozwiązania przysposobienia	210
3. Sprzeczność rozwiązania przysposobienia z dobrem dziecka	212
4. Legitymacja czynna w sprawach o rozwiązanie przysposobienia	212
5. Skutki rozwiązania przysposobienia	212
VII. Wybrane kwestie proceduralne	213
§ 27. Obowiązki alimentacyjne	215
I. Funkcja społeczna obowiązków alimentacyjnych	215
II. Pojęcie i charakter obowiązków alimentacyjnych	217
III. Alimentacja – standardy międzynarodowe	218
IV. Przesłanki obowiązku alimentacyjnego	219
1. Osoby uprawnione i zobowiązane do alimentacji	219
2. Kolejność obowiązku alimentacyjnego	220
3. Niezaspokojone usprawiedliwione potrzeby uprawnionego	223
4. Zarobkowe i majątkowe możliwości dłużnika	226
5. Zgodność żądania alimentów z zasadami współżycia społecznego ...	227
6. Dodatkowa przesłanka obowiązku alimentacyjnego pasierba lub pasierbicy względem ojczyma lub macochy	228
V. Sposób realizacji obowiązków alimentacyjnych	228
1. Forma świadczeń	228
2. Zmiana wysokości świadczeń	229
3. Zabezpieczenie wykonania obowiązków alimentacyjnych	230
4. Przedawnienie roszczeń alimentacyjnych	231
VI. Dochodzenie alimentów – wybrane informacje proceduralne	231
VII. Ustawa o pomocy osobom uprawnionym do alimentów (fundusz alimentacyjny)	233
VIII. Niealimentacja jako czyn karalny	237
Rozdział IV. Opieka prawna i kuratela	239
§ 28. Pojęcie i funkcja społeczna opieki prawnej	239
§ 29. Opieka nad małoletnim	242
I. Ustanowienie opieki	242
II. Opiekun	242
III. Sprawowanie opieki	245
IV. Nadzór sądu opiekuńczego nad sprawowaniem opieki	248
V. Zwolnienie opiekuna i ustanie opieki	249
§ 30. Opieka nad osobą dorosłą ubezwłasnowolnioną całkowicie	251
I. Wstęp	251
II. Przesłanki ubezwłasnowolnienia	252
III. Skutki prawne ubezwłasnowolnienia	253
IV. Postępowanie w sprawach o ubezwłasnowolnienie – wybrane informacje proceduralne (art. 544–560 KPC)	254
V. Sprawowanie opieki prawnej nad osobą całkowicie ubezwłasnowolnioną	255
§ 31. Kuratela	255
Indeks rzeczowy	259